

Foto: Lovisa Lindberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Jan-Ersgården

Jan-Ersgården i Gisselbo by är en så kallad nordsvensk kringbyggd gård, sannolikt uppförd i slutet av 1700-talet eller början av 1800-talet. Gårdstypen är idag mycket ovanlig i Södra Dalarna. Jan-Ersgården byggnadsminnesförklarades 1986.

Beskrivning

Historik

I början av 1500-talet bestod Gisselbo by av ett enda kronoskattehemman. År 1545 ägdes detta av en bonde vid namn Anders, år 1550 efterträdd av Per Anders och år 1570 av Oluff Ers. Vid slutet av 1500-talet är Gisselbo uppdelat i två gårdar eller lotter, vilka då ägdes av bönderna Erik Matts och Lasse Pers. Denna karaktär av tveböle (två gårdar) behöll Gisselbo fram till mitten av 1600-talet. Sedan följde klyvningar i snabb takt och redan 1657 hade byn fått fyra, senare fem lotter och år 1682 sex. Det har visat sig att de båda ägarna av år 1593 fick efterföljare i var sin byklunga. Jan-Ersgården är belägen på den ursprungliga platsen för den södra byklungan.

Jan-Ersgården är troligtvis uppförd i slutet av 1700-talet eller början av 1800-talet. Den är av nordsvensk gårdstyp, det vill säga kringbyggd på alla sidor. Av Jan-Ersgårdens ursprungliga femton byggnader är idag tolv bevarade. Den inre gårdsfyrkanten omfattar förutom bostadshuset bryggstuga och stall, ladugård och en portliderbyggnad med drängstuga och bodar. Utanför ligger fårhus, visthusbod, källare med lider och loge. Till gården hör även en bastu och smedja.

Figur 1. Jan-Ersgården består av tolv byggnader. Till vänster drängstuga, till höger fd svinstuga. Foto: Lovisa Lindberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Miljö

Gården är belägen på en västlig skogsklädd sluttande höjd omgiven av odlingslandskap i tre väderstreck. En slingrande grusväg löper över odlingslandskapet från nordväst in mot skogspartiet och byn i sydost. Inom byn finns fyra andra gårdar spridda utefter vägen, alla belägna på höjden. Väster om gården ligger en fruktträdgård. Söder om gården finns en angränsande fastighet. Öst och sydöst om gården finns flera uthusbyggnader.

Figur 2. Fruktträdgården ligger till vänster utanför bild. Rakt fram det fd brygghuset och stall, till höger ladugården. Foto: Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Byggnader

Jan-Ersgårdens bebyggelse präglas av rödmålade knuttimrade fasader med vita omfattningar och lertegel på taket. Bostadshuset utgörs av en envånings parstuga som är knuttimrad och klätt med stående locklistpanel. Huset är rödfärgat med vita infattningar och har sadeltak. Taket är belagt med tvåkupigt taktegel.

Figur 3. Jan-Ersgårdens bebyggelse är samlad kring en gårdsplan med bostadshuset i mitten, en sk Nordsvensk kringbyggd gård. Foto: Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 4. Bryggstugan. Foto: Lovisa Lindberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 5. Liderbyggnad med källare. I bakgrunden logen. Foto: Lovisa Lindberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Byggnadsminnesförklaring

Motivering till byggnadsminnesförklaringen

Anläggningen har i allt väsentligt bevarat sitt innehåll och ursprungliga karaktär från byggnadstiden. Gården är dessutom omsorgsfullt vårdad och delvis fortfarande i bruk. Länsstyrelsen anser att anläggningen bevarar egenarten av gången tids byggnadsskick och med hänsyn härtill är att betrakta som synnerligen märklig.

Skyddsbestämmelser

1. Byggnaderna, på bifogad plankarta numrerade 1-12 får ej rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. I byggnaderna får inte göras ingrepp i stomme eller ändring av rumsindelning. I de rum med bryggstuga (hus 2) övervåning som dekorerats med målningar och paneler får inte göras ändring av eller ingrepp i den fasta inredningen.
3. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
4. Det område kring byggnaderna som på bilagda karta avgränsats med tjock linje skall hållas i sådant skick, att byggnadernas utseende och karaktär inte förvanskas. Ny byggnad får inte uppföras.

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelade skyddsföreskrifter finnes nödvändig för att byggnaden skall vara till nytta eller om sådan ändring eljest kan anses påkallad av särskilda skäl, får länsstyrelsen enligt 5§ lagen om byggnadsminnen meddela tillstånd härtill.

Länsstyrelsen erinrar om bestämmelserna i 53§ sanna stadga att byggnad skall underhållas så, att hållfastheten inte äventyras med brandfara, sanitär olägenhet eller vanprydnad uppkommer.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om underhållet av byggnaden och vården av det kringliggande området.

Figur 6. Situationsplan över Jan-Ersgården. Byggnadsminnets skyddsområde är markerat med tjock svart linje. Ur beslut 1986.09.17.

Figur 7. Plankarta Jan-Ersgården. Bebyggelsen som omfattas av byggnadsminnets skyddsbestämmelser numrerad 1-12. Ur beslut 1986.09.17.

Administrativa fakta

Kommun: Avesta

Fastighetsbeteckning: Gisselbo 2:1 och 5:3

Byggnadsminnesförklaring: 1986.09.17

Tillgänglighet: Gården är privatägd och inte öppen för allmänheten.

[Byggnadsminnesförklaring Jan-Ersgården beslut 1986.09.17](#)
[Jan-Ersgården i Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister](#)